YORUMSAMACI METABİLİM IŞIĞINDA C. G. JUNG'UN TEMEL GÖRÜŞLERİ*

LAURI RAUHALA
Çev: Erol GÖKA

1-Giriş

Son zamanlarda Freud ve Jung tarafından geliştirilen derinlik psikolojisi ve ondan türeyen psikoterapi pratiğinin aktüel bilimlerden ve onlara dayanan uygulamalardan açıkça farklı olduğu düşünülmeye başlanmıştır. Bu yüzden bu alanların felsefi analizi de kendi yolunu oluşturmak zorundadır.[1-5] Doğal bilimlerin analizi için geliştirilen yöntembilim, bir psikoterapi araştırmasının analizine ve onun kullanımlarına uygulanamaz. Bu yönde yapılmış olan girişimler psikoterapiyi nesnelci doğal bilimlerden biriymiş gibi ele almakla yüklü olduklarından başarısız sayılmalıdırlar.[6-7] Şimdilerde psikoterapide hüküm süren durgunluk ve bu alanda süregelen bilgi eksikliği, psikoterapinin konumunu bir bilimsel disiplin olarak kurmak üzere felsefeciye bir meydan okuyuşu göstermektedir.

Son yıllarda Avrupa felsefesinde yorumsamacılık *(hermeneutic)* adıyla ortaya çıkan yaklaşım, bir psikoterapi felsefesinin gelişmesi konusunda yeni yöntembilimsel olanaklar sunuyor gibi görünmektedir. Bu soruşturma çizgisinde bugün uygulanmakta olan fenomenolojik ve varoluşsal analiz yöntemleri[8-10] psikoterapi sorunsalı bakışaçısından yeterlidir. Psikoterapi, anlama *(verstehen)* sorununa çok önemli bir biçimde bulaşmış gibi görünmektedir ve adı geçen iki yöntem, anlamanın tüm yapısının analiziyle kesinkes ilintilidir.[11] Psikoterapinin yorumsamacı felsefesinin ne olduğu veya ne olabileceği, yorumbiliminin ilkelerinin derinlik psikolojisi araştırmaları ve psikoterapi sorunlarına ayrıntılarıyla uygulandığı zaman ortaya çıkacaktır.

---

* Yazarın, Basic Views of C. G. Jung In the Light of Hermeneutic Metascience orjinal isimli makalesi, *Jung in Modern Perspective: The Master and His Legacy'* nin içinde, Renos K. Papadopoluos and Graham S. Saayman, UNITY PRESS, UK, 1991.

Böyle bir felsefî soruşturma için özellikle ilginç bir kalkış noktası, C. G. Jung'un derinlik psikolojisi görüşleri ve psikoterapötik pratiği tarafından sağlanmaktadır. Jung'un düşüncesi hakkında yüzeysel bir bilgi bile, bir fenomenolojik-varoluşsal analizin onun görüşlerine bir anlamda doğal bilimsel araştırma geleneğine bağlı olan Freudyen psikoanalize göre daha fazla uygulanabildiğini farketmeye olanak verir. Bu, psikoanalizin yorumsamacı bir temelde açıklanamayacağı anlamına da gelmez, (ayrıca bkz. Rauhala[2]) ama sonraki bölümler, Jung'un görüşlerinin bir değerlendirmesiyle sınırlı kalacak.

2- Niyetsellik (intentionality) ve Yaşanan Dünyadaki Anlam Sorunu

Psikolojik tipler kuramı haricinde Jung, ampirik kuramın sistematik bir formülasyonunu amaç edinmemiştir. O, araştırmasında her şeyden önce, bilinçle ilgili genel ilke çizgilerini belirlemeye çalışmıştır. Onun araştırma istemi -muhtemelen kendi bilgisinin haricinde- büyük ölçüde, şimdilerde mevcut herhangi bir sorunun tümüyle felsefî görülen yanına yönelmiştir. Sezgilerini izleyen Jung, başından beri, sözkonusu yorumsamacı yöntemlerin müteakip gelişimiyle birlikte ruhsal (psychic) rahatsızlık hakkındaki çalışmalarda dikkat odağı haline gelmiş olan sorunlar üzerinde yoğunlaşmış gibi görünmektedir. Bu yüzden yorumbilimin ışığında Jung, belirli ölçülerde moderndir.

Jung için ilgi nesnesi yaşanan dünyada ortaya çıktığı haliyle anlam sorunudur. Şüphesiz bu, Husserl'ın ve diğer fenomenolojistlerin felsefî inceleme yöntemleriyle araştırdıkları sorunun aynısıdır. Belki de Jung, zihin (mind) sorununun özgül niteliğini ve mantıksal bağımsızlığını diğer derinlik psikologlarından daha açık bir şekilde görmüştür. İlke olarak o, derinlik psikolojisi ve psikoterapinin, yaşanan dünyanın veya dünya deneyiminin/yaşantısının* (Husserl'ın *Lebens-*

* İngilizce metindeki 'experience' sözcüğünü çeviride çoğunlukla 'yaşantı' sözcüğüyle karşıladıysak da yerine göre zaman zaman 'deneyim' sözcüğünü de tercih ettik. 'yaşanan dünya' ise Jung'un ıstılahlaşmış bir terimi olan 'Lived world' a karşılık olarak kullanılmakta; zaman zaman çevirinin akıcılığını sağlamak üzere 'yaşam dünyası' şeklinde ifade edilmektedir. Fakat terimin Fenomonolojide veya Frankfurt Okulunda oldukça yaygın bir kullanıma sahip anlamıyla 'life-world' ile karıştırılmaması için orijinal metinde 'life-world' kavramının hiç kullanılmadığını belirtmekte fayda görüyorum (çev.)

welt'i) eklemlenmesi ile ilgilendiğini, tümüyle fenomenolojinin ruhuyla, kavramış gibidir. Bu tarz bir düşünme, onun düşüncesini ve psikoterapi pratiğini, fenomenoloji için de kalkış noktalarından biri olan niyetsellik sorunsallarının alanı içine çeker. Fenomenolojide niyetsellik, bilinç deneyimleri içerisindeki duyu özelliklerinin (*Sinn*, ayrıca Husserl'da *Noema*) görünüşü *(Erscheinen)* olarak kavranmaktadır. Böylesi bir deneyim (Husserl: *Noesis*) her zaman kendi dışındaki bir şeye niyetlenir ve bu yüzden de Husserl'a göre o, bir şeyin *(von etwas)* deneyimidir.[8] Duyu (sense) ancak anlamayla anlaşılıp tâdil edilebilir. Niyetselliğin somut formda bir varoluşu yoktur.

Aynı şekilde, Jung, fenomenolojinin terimlerine başvurmadan, yaşanan dünyanın duyunun bir tezahürü olarak niyetsellik yapısında gerçeklendiğine inanmış görünmektedir. Bir şeyin -bir nesnenin veya bir durumun- duyusu (sense), bilinçte belirdiği zaman, ister doğru ve açık bir biçimde isterse eksik, müphem ya da çarpıtılmış bir biçimde olsun, yaşanan dünyada bir anlam (meaning) işlevi varlık bulmaya başlar. Bu organizasyon sürecindeki kurucu (constitutive) ilke ortaya çıkan duyu karakteristiğidir. Anlam ilişkileri içinde dünya bireyselleşmiş formlar *(seiendes)* biçimini alır; insan ise bilincinde beliren, duyu karakteristikleri aracılığıyla bu varlıklarla bağlantı içinde kalır. Anlam işlevleri normal veya nörotik, psikotik ya da bunlar arasındaki olası tüm derecelerde kurulmuş yaşanan dünyanın unsurlarıdır.

Husserl'ın soruşturması, felsefi nitelikte olup yaşanan dünyanın kurulmasını araştırır; Jung ise, yaşanan dünyanın mevcut muhtevalarıyla örgütlenişinin ampirik yoldan bir incelemesini sorun edinir. Husserl'ın amacı, esasen bilginin oluşumunu çözümlemek iken Jung için bilgi; içersinde, yaşanan dünyanın anlam işlevlerinin eklemlendiği bir tanıklama (evidence) tipidir. Ayrım, böylesine kesin değildir. Husserl da bir takım tanıklama tiplerinden söz etmiş ve yaşanan dünyanın, çeşitli tanıklama tipleri içinde temel olarak aynı şekilde kurulması gerektiğini kabul etmiştir. Her ikisi için de soruşturma nihayetinde yaşanan dünyanın en basit ögeleriyle, yani, anlam işlevleriyle ilgilenmiştir. Bu yüzden her ikisi için de, birincil soru yalnızca düzey farkıyla aynıdır: Bir anlam işlevi nasıl varlık bulmaya başlar? Husserl'ın analizinde yaşanan dünyanın kurulmasının normal olduğu ka-

bul edilirken Jung için yaşanan dünyanın örgütlenişindeki tüm değişkenler ampirik olarak anlamlıdırlar. Elbette Husserl'ın normalite kabulündeki epistemolojik istemi, hiçbir şekilde, anormal olarak kurulmuş dünyanın veya onun bilinçdışı düzeyindeki örgütlenişinin fenomenolojik bir analizi imkanını dışta bırakmaz. Husserl'ın ilkelerinin bir uygulanışı, kesinlikle bunların yapısını ortaya çıkarmanın bir yoludur.

3- Tipoloji

Memories, Dreams, Reflections'da Jung, tipolojisinin insanın dünya ile olan zihinsel ilişkisini analiz eden bir girişim olarak ele alınması gerektiğine işaret eder.[12] Bu, onun psikolojik betimleme sayesinde dünyanın eklemlenişinin ana özelliklerini belirlediği ilk girişimidir. Fenomenolojik terminolojiye göre Jung, tipolojisinin içedönüklükdışadönüklük (introversion - extraversion) gibi temel boyutlarıyla, insanın bireysel yaşantısı içinde bu tarzların birinin gerçeklendiği ikili bir seçmeliliği (dual optionality) kasteder. İçe dönmüş bir kişi örneğinde, yaşanan dünyanın kurulması, dış dünyanın ilişkiselliğiyle ilgili olanlardan daha ziyade onun kendi bireysel varoluşunca meydana getirilen örgütleyici eğilimleri tarafından belirlenmektedir. Bu soyutlamanın felsefi düzeydeki kavranışı ise aşağıdaki gibi olmalıdır.

Yorumsamacı yaklaşımın aksiyomatik kalkış noktası, tüm anlamanın bağlam içinde anlama olduğudur. Bir birey, yeni bir şeyi -nörozda ve psikoterapide de- anladığında, nasıl anladığı onun içinde önceden varolan eğilimleri tarafından, yani anlamanın bağlamı tarafından belirlenecektir. Örneğin masanın üzerindeki düz, uzunca bir nesne, eğitimli bir insan tarafından hemen bir kitap olarak anlaşılacaktır. Bununla birlikte bir Avusturalya yerlisi onu düzgün gitmemiş bir bumerang olarak algılayabilir. Fenomenoloji, bu tarzdaki anlama bağlamlarına 'ufuklar' adını verir. Husserl'a göre, ufuklar, *(Horizont)* önceden kavranılan veya bilinen şeylerdir. Yaşanan dünyanın nasıl çarpıtılabildiğini ve örneğin psikoterapi sayesinde ortaya çıkarılıp muhafaza edilen yeni ufuklara dayalı olarak nasıl yeniden kurulabildiğini açıklayan, kesinlikle bu türden ufukların her anlama eyleminin yapısındaki mevcudiyetidir. Bir içedönük vakasında, duyunun görünüşü-

nü olanaklı hale getiren ufuklar, öznel olarak anlamlı bir tarzda gerçeklenirler. Bu tipteki bir birey için, yeni olan her şey, onun, yani deneyim sahibi öznenin içine karışan şeye göre kendi duyu karakteristiklerini kazanıyor gibi görünür. Bunun için böyle bir vakada yaşanan dünya, eşduyumsal bir biçimde (emphatically) bireysel ve özel olacaktır. Diğer taraftan dışa dönük birisiyle ufuklar, özneyi belirgin bir biçimde dış dünya ve öteki insanlarla ilişki içine sokacak bir tarzda gerçeklenmiştir. Sonuç, içersinde gündelik gerçekliğin belirli ölçülerde korunduğu, ama oun dışardaki itkilere (impulse) duyarlılığı sayesinde ilgili bireyin kişiliğinde bir nitelendirme eksikliği ve zayıflığına yol açabilen bir yaşam dünyasının oluşmasıdır. Kendi içinde hiçbir boyut anormal değildir, ama, her hangi bir yönde olacak aşırı bir gelişme pekala rahatsızlık anlamına gelebilir.

Jung, temel ayrıştırmasını, dört birincil anlama işlevi içersinde toplar: düşünce, duygu (feeling), duyum (sensation), sezgi (intuition)... Bunlar birbirlerinin temel boyutlarıyla çeşitli yollardan bir araya gelebilirler ve bunlardan herhangi birisinin rengini almalarına göre geniş çeşitlilikte belirimler (manifestation) gösterebilirler. Genellikle bu temel işlevlerden yalnızca bir tanesi gelişir ve yaşanan dünyanın oluşumunda baskın hale gelir; diğer ikisi belirli boyutlarda gelişir, sonuncusu ise, tümüyle arkaistik ve dağınık olarak kalır. Jung'un temel işlevleri, fenomenolojideki tanıklama tiplerinin ampirik karşı-parçaları gibi ele alınabilir. Husserl'a göre gündeliğin yaşanan dünyası, türlü türlü biçimlerde kurulur. Jung, kısmen güncelliğini yitirmiş diye değerlendirilmesi gereken tipolojisine rağmen başka yerlerde sözünü ettiği anlama biçimleriyle hâlâ, ruhsal rahatsızlığın ve psikoterapinin kapsamlı bir kavranışı açısından önemlidir. Onların fenomenolojik çerçeve içinde de yeterli zeminleri vardır.

Tipoloji, Jung'un en bütünleşmiş ve tutarlı düşünce sistemidir. Bununla birlikte o, 1921'de ortaya çıkan formulasyonunun öncesinde bile, yaşanan dünyayı anlama biçimlerinin yalnızca sınıflanmasının ve betimlenişinin yeterli olmadığını düşünmüş gibidir. Yaşanan dünyanın yapısına ilişkin bir anlama, daha derine gitmek zorundadır. Basit bir anlam işlevinin ortaya çıkış evreleri, olabildiğince temel bir düzeye kadar izlenmelidir. Bir anlam işlevi, yaşanan dünyanın bir paradigmasıdır. Onun yapısal organizasyonunun kapsamlı bir kavranışı,

bir bütün olarak yaşanan dünyanın kurulması üzerine ışık tutacaktır. Bu çizgiler boyunca soruşturmasını sürdüren Jung, kendisini arketip ve sembol kavramlarına bulaşmış olarak bulmuştur.

4- Arketip ve Sembol

Jung'un anlam sorununu analiz etmek için en orijinal girişimleri onun arketip ve sembol kavramlarında içerilmektedir. Onlar, aynı zamanda felsefi kalkış noktasından Jung'un tüm düşüncesi içinde girilmesi en zor olanlarıdır. Bu terimlerin uygulaması sırasında Jung, anlam işlevlerinin ortaya çıkışını açıklarken olası en temel bağlamları aramıştır. Ancak herşeye rağmen o, bu gibi temel durumların yalnızca psikolojik terimlerle ilgili olamayacağını yeterince anlamamıştır. Jung'un arketipler düşüncesi, Heidegger'in varlık (*Sein*) analiziyle birçok noktadan ortaklık göstermektedir. Arketip ve sembolün felsefî bir analizinde Husserl'ın yaklaşımı bile yeterli gibi durmamakta ve bu yüzden de kalkış noktası yaşanan dünyanın kurulması analizinden dahi daha temel bir düzeyde olmak zorundadır. Öte yandan varoluşsal analiz biçimiyle Heidegger, soruna daha iyi bir model yaklaşım sunabilir. Bununla birlikte bu varoluşsal soruşturma çizgisi oldukça karmaşıktır ve mevcut durumda onun belli başlı en açık noktalarından başka tartışılabilecek birşey de yoktur.

Arketip kavramıyla bağlantılı olarak ilk ve en önde gelen nokta, onun ontolojik durumunun belirlenmesidir, çünkü, Jung onu uygularken aynı zamanda felsefi antropolojinin kavradığı anlamda insan sorununa göndermede bulunmuştur. Jung, bir tarafa arketipsel yaşantıyı diğer tarafa 'asıl' (as such; *an sich)* arketipi koyar. Onun tanımına göre 'asıl arketip', 'belirli bir içeriği olmayan bir yaşantı biçimidir.[13] O, aynı zamanda 'bir içgüdü (instict) yapısındadır' da der Jung. Bu şekilde tanımlanmış olan 'asıl arketip'in psikolojik bir kavram olmadığı açıktır. Öte yandan arketipal yaşantı, bir psikoloji meselesidir. Özellikle yaşamının sonuna doğru Jung'un 'asıl arketip' terimini zihinsel (mental) yaşantının en temel ontolojik durumlarına gönderme yaparken kullandığı da bir gerçektir. Bu, artık incelenen şeyin Husserl'ın analizini sorun edindiği bilinç yapısından başka birşey olmadığını ama ilk bakışta onun sanki bilince temel teşkil eden varoluşsal derin yapı gibi göründüğünü îmâ etmektedir.

Heidegger'in düşüncesinde, onun insan varoluşunun (*Existenz*) gerçeklenmesini analiz etmeye çalıştığı ayrımlaşmamış temel başlangıç durumu, *'Befindlichkeit'*dır.[9-10] Bu, gerçeklenme sürecindeki varoluşun ilk önce onun varlığını kapsadığı tüm bir ruh durumu (mood)'dur. Sanki insan, gerçeklenmiş formdaki bu ruh durumu içersinde kendi kendisine açık hale gelir, bir başka deyişle kendisini varolan olarak anlar. Bu temel durum içersinde *Dasein'ın* -ampirik olarak belirlenemeyen saf insan olasılığı- bireysel bir yaşam koşulunda gerçek dünya ile etkileştiği bir durum olarak kavranılmaktadır. Bu etkileşimde varoluş kendisini güya bir 'varoluşsal seçim' içersinde gösterir. Bu varoluşsal seçimde de verili bir varoluş olasılığı gerçeklenirken öteki varoluş olasılıkları gerçeklenmeden kalır. (örneğin erkek veya kadın, siyah veya beyaz ya da her ikisi de olmayan vs. şekilde gerçeklenme). Etkileşimde, dünya *'Seinde'* olarak ayrımlaşmaya başlar ve varoluş, onun kendi yaşam koşulunda izin verilen temas noktasında ortaya çıkan varlıklarla ilişki kurmaya başlar. Bu noktanın özel önemi, bilinçte gelişen, içersinde dünyanın niyetsellik yapısında organize olduğu, anlam ilişkileridir. Bununla birlikte bilinçte eklemlenen tutum, muhtemelen önceden kısıtlanmış ve varoluşsal seçimlerin 'ilksel (primordial) anlaması'na (*vorontologische Seinverstandnis)* yöneltilmiştir. İlksel anlama, varoluşsal seçimden türeyen varoluş gerçeklenmesi (örneğin, kadın olarak gerçeklenmeyi izleyen her şey, yani annelik olasılığı gibi) üzerindeki etkidir.

Jung, 'asıl arketip'iyle temel zihinsel varoluş durumlarının çoğuna gönderme yapar gibidir. Başka bir yerde o, anlam işlevlerinin dışında, benzer durumlar oluşturabilirse de onlar burada ele alınmayacaktır. Tıpkı Heidegger gibi, ilksel anlamadan söz ederken Jung, bilinci önceleyen anlamaya göndermede bulunmaktadır.[13] O, bu bağlamda 'anlam' terimini özellikle geniş bir manada kullanmaktadır. Onun bahsettiği asıl arketip potansiyel olarak 'anlamla yüklü'dür. O, kendisi yapısal bir unsurdan başka bir şey olmadığı halde belirli bir şekilde bilincin içeriklerini de 'düzenler'. Heidegger'e göre bir anlam işlevinde ortaya çıkan bir duyu karakteristiği, son tahlilde, *Dasein*'in bir ilişkisel varlık *(Bewandnisganzheit)* olarak dünya ile etkileştiği yer olan dünyanın olgusallığı (facticity; *Faktizität)* üzerine temellenmiştir. Jung, ayrıca arketipal yaşantının, içeriğini bireyin içinde yaşadığı ya-

şam alanından aldığına inanmaktadır. Yine, Heidegger'in iddiasına göre temel varoluşsal seçim, ihtiva ettiği anlamıyla birlikte kader doğasındadır. Jung da 'asıl arketip'inin 'akıl-öncesi' (prerational) ve özgürce seçilemeyen bir nitelik taşıdığından söz eder. Bu yüzden asıl arketip, bilinçli anlam ilişkilerinin oluşmasını mümkün kılan ve aynı zamanda onu önsel olarak (*a priori*) kısıtlayan ve yönlendiren birşeye benzemektedir. Bu arketipal ilksel anlamanın rüyalar ve psikotik sanrılar (hezeyanlar) vs. şekillerdeki bilinç eklemlenmeleriyle mevcut olduğu tarz, Jung'a göre yaşanan dünyanın belli bir andaki içeriğine ve gelişiminin çeşitli evrelerine bağlıdır. Bir başka deyişle bu durumlarda arketipin belirimi, yaşanan dünyanın ufuklarınca da belirlenmiştir.

Eğer bu düşünce çizgisi izlenecek olursa, daha ayrıntılı bir analiz, 'asıl arketip'in, Jung'un önemli gördüğü bu anlam ilişkilerindeki varoluşsal durumları hangi tarz içerisinde kurduğunu araştırmak zorundadır. Heidegger, benzer soruları araştırmak için yüzlerce olmasa bile düzinelerce terime gereksinim duyar; bu yüzden Jung için de 'asıl arketip' hakkında konuşması yeterli değildir. Onun düşüncesinin daha özenli bir hale gelmesi için daha büyük kavramsal ayrımlaşmanın sağlanmasına gerek var gibi görünmektedir. Muhtemelen varoluşsal analizler sayesinde böyle bir amaca varılabilir.

Arketipal yaşantı veya arketip kavramının psikolojik bileşeni, Jung'a göre bilincin teşekkülündeki en temel ve en ilkel (primitive) durumdur ve anlam işlevleri analizi, bu noktadan sürdürülmek zorundadır. Arketipal yaşantıya dünyayı tüm yönleriyle bir kavrama ilişkisi olarak bakılabilir. Fenomonolojik terimlerle bu, özgün olarak eklemlenmiş ufukları mevcut olmayan bir durumu; potansiyel duyunun herhangi bir nesnenin duyu karakteristiği olarak görünmediği, sadece henüz içersinde yaşantı ve duyunun (*Noesis* ve *Noema*) bir olduğu bir bilinç durumunu îmâ etmektedir. Gerçeklik henüz yoktur veya daha bireysel varlıklara ayrışmamıştır; bir bütün olarak dünya ile görüngüsel total ilişki türü egemendir. Bu, kesinlikle Heidegger'in de birincil bilinç durumunu *(Gestimmtsein, stimmung)* kavrama şeklidir. Jung'un arketipal yaşantısı ve Heidegger tarafından en temel yaşantı durumu olarak tanımlanan temel ruh durumu, yapısal olarak karşılaştırılabilir. Bununla birlikte, her iki kavramın genel tonu farklıdır.

Heidegger'e göre tüm birincil deneyim baskıcı (ängstlich) iken; Jung'a göre aydınlatıcı, kutsal, kutsanmış, müthiş ve parçalayıcıdır.

Böyle bir görüngüsel (fenomenal) başlangıç durumu, şüphesiz bir bilinç analizi için yalnızca başlama noktası diye alınabilir. Yaşamının ilk günlerinde çocuğun yaşantısında egemen olan bu durumu, Piaget'in tavrından sonra ampirik bir olgu gibi ele almak mümkün olabilir. O, bir an için, derin kaygı sırasında, rüyalarda ve belki baskın olarak psikotik hallerde erişkin yaşamında da görülebilir. Burada işe karışan şey, ilkel bir yaşantı biçimine bir gerilemedir (regression). Organize olmuş duyu içinde dünya ile ilişki yitirilmiştir veya Heidegger'in belirttiği şekliyle, yaşanan, 'rayından çıkmıştır'. Jung'un arketipal yaşantıyı psikolojik bakımdan soruşturması, Heidegger'in temel ontolojik analizine karşıt yönde seyreder. Heidegger'in yöntemi yalnızca 'asıl arketip'in analizine uygulanabilir ve bunu arketipal yaşantının varoluşsal yapısı olarak kavrar. Tekrar söyleyecek olursak, arketipal yaşantının yaşanan dünyaya tedrîcî eklemlenmesi, fenomenolojik yöntemler aracılığıyla felsefî analize duyarlıdır.

Jung'un arketip doktrinindeki kısıtlığı, onun zihninde tasarladığı daha ayrıntılı bir bilincin başlangıç durumu analizini başaramamasıdır. Hakikaten o, farklı birincil yaşantıların doğasını tanımlarken - *anima, animus*, Büyük Anne, yaşlı bilge, kendilik (self) gibi- bir takım farklı arketipleri adlandırmıştır. Böyle bir yaşantı kapasitesinin, beyin yapısı ve türlerin büyük ölçüde benzer çevresel koşulları nedeniyle tüm insanlarda ortak olduğu, onunla hemfikir olunarak söylenebilir. Varoluşsal analiz dilinde biz, türlerin ortak bir ilksel anlamaya sahip olduklarını ifade edebiliriz. Ayrıca bu ilksel anlamanın, dünya ile gerçek ufuksal anlama ilişkilerinin ya tefekkür yoluyla tecrid edildiği ya da aksi taktirde onların, duyu karakteristiklerini eklemleme işlevleri içerisinde bastırıldığı yaşam koşullarında, böylece gerçeklenmesi de mümkündür. Bu, belirli dinsel vecd hallerinde, rüyalarda ve psikozlarda ortadadır. Bu yaşantısal kapasite Jung'un işaret ettiği gibi, kendisini dinsel doğmada, sanatta, mitolojide ve ritüelde de gösterebilir. Ama felsefî soruşturma bakış açısından Jung'un analizi, yaşantının, kendisiyle daha yüksek eklemlenme düzeylerine ulaştığı ilerleme evrelerinin rasyonel bir değerlendirmesine imkan vermesi açısından çok belirsizdir.

Jung için arketipal yaşantıdan ayrımlaşmış kavramaya doğru gelişmede, sonraki aşama semboldür. O, her arketipin bir sembol olmamasına rağmen her sembolün bir arketip olduğunu söyler. İkisi birbirine çok yakın olduğundan, Jung'un düşüncesinde birini diğerinden ayırt etmek zordur. Sembol kuramının baştan başa yapısal bir analizini yapmadan, Jung'un semboller psikolojisi gibi geniş ve çok yönlü bir bağlamı yeterli bir kesinlikte tartışmanın olanaklı olmadığı açıktır. Oysa Jung, sembol terimine belirgin biçimde yalnızca temsil edici bir işaret olarak bakmamaktadır. O, sembolün, başka türlü kavranılamayan bir şeyin olası en iyi anlamasının başarıldığı bir deneyim olduğunu söyler.

Özel bir bağlamda Jung, sembolik anlamanın aynı anda dört birincil işlevin -düşünce, duygu, duyum ve sezginin- tamamı sayesinde bir anlama olduğundan bahseder.[14] Duyum sayesinde insan, genelde, varolan bir şeyin farkına varır, duygu sayesinde ise, bu şeye bir değer yükler; düşünce ile onun rasyonel niteliklerini ve sezgi ile de onun daha geniş bağlamlarla bağlantısını kurar. Jung'un böylesi bir cazibeyle sözünü ettiği sembolik yaşantının ezici, dayatıcı, derin ve yıkıcı doğası böylece, bu tür bir anlamanın bu çok boyutlu niteliğinden türeyebilir. Kezâ, aynı genel totalite, arketipte de söz konusudur. Sembolik yaşantının aydınlatıcı doğası, gücünü kesinkes bu arketipal temel ruh durumundan almış gibi görünmektedir. Heidegger'e göre, dünya ile toptan *(in toto)* bir bağlantısallık olarak 'saf varlık' *(das reine Sein),* bu temel ruh durumu içerisinde etkileşimde bulunur. O, *'sichbefinden (von Dasein) inmitten des Seinden im Ganzen'*i (Bütünün varlığında -Dasein olarak- bulunmayı) gerektirmektedir.[10] Heidegger'in bakışında bu konum elde edilemez; o, basitçe 'vuku bulur' *(überfallt).* Benzer şekilde Jung için de sembol, üretilemez veya oluşturulamazdır. İnsan belirli yaşam koşullarında tüm bir anlama için bir kapasiteye basit olarak sahipmiş gibi görünür. Bununla birlikte Jung, sembolü arketip ile kıyaslanabilir yaygın (diffuse) bir farklılaşmamış hal, hemence anlaşılıveren bir şey olarak görmez. Başka bir deyişle, sembolik yaşantı içinde arketipal her bağlantı, insan varoluşunun dünya ile bağlantısallığında ince bir elemeye ve karara doğru yol alır.

Bu nedenle Jung, 'sembol' terimiyle, içersinde arketipal yaşantının her yerde tümüyle duygusal olan bağlantısallığının artık sürmedi-

ği, ancak bilen özne ile dış dünya gerçekliği arasındaki ayrımın yer aldığı yapısal bir evreye işaret eder gibidir. Bu yapısal dönüm noktasında dünya ile bağlantı, semantik koşul içindeki -sembolik araç, kastedilen (referent), kasdedilen nesnenin duyusu ve bu duyunun yerleştiği bilinçten müteşekkil bir- temel eklemlenme örüntüsünü varsayması gereken, nesneleşen anlam işlevlerinde kristalleşmeye başlar. Burda kafa karıştırıcı olan şey, Jung'un çeşitli bağlamlarda 'sembol' terimini semantik koşulun tüm bu bileşenlerine yalnızca bir arada değil, fakat aynı zamanda onların her birine ayrı ayrı da atıfta bulunmak üzere işletmesidir. Sembolün ilkel niteliği, esasen onun dilsel eklemlenmedeki başarısızlığını kapsıyor gibi görünmektedir. Anlama hâla kısmen yaşamaktadır. Yine de Jung için bir anlam işlevi bir kez semantik olarak tamamlanınca sembolün varlığı da sona erer: 'ölür'. Yorumsamacı analiz çerçevesinde sembol, bu yüzden farklılaşmamış arketipal yaşantı durumuyla semantik olarak 'tamamlanmış' anlam işlevi arasına yerleştirilir. Böylece onun geçişsel niteliği, bir anlamın ortaya çıkış analizinde ona büyük önem verilmesini gerektirir. Jung, bu nedenle sembol kavramı aracılığıyla anlam işlevlerinin berrak (lucid) formda kalamadığı bir takım temel durumlardan anlam işlevlerinin yorumsamacı bir türevini kurmaya çalışır.

Bir sembolün doğuşu, yayılmış (diffuse) arketipal yaşantıyı farklı anlam ilişkileri içerisine ayrıştırma eğilimine sahip yaşam dünyasındaki bir ufkun veya ufukların gerçeklenmesini gerektirir. Burada önceden varolan ufuklar, duyu karakteristiklerini geliştirme kapasiteleriyle ortaya çıkarlar. Sembolik yaşantının özel doğası, tüm arketipal ruh durumunun hâla baskın olduğu bir durum olarak kavranabilir. Her nasılsa önceden farklılaşmış olan ufukların işlevlerinin neden olduğu koşullar ve bağlamlar, temel ruh durumunun rengini belirlerler. Bu nedenle temel ruh durumunda varolan ufuklar önceden *belirlenmiş* ise de henüz *değiştirilmemiş*lerdir.

Jung'un arketipi ve sembolü kullanışı, ilginç bir biçimde hem ilkel hem de hayli gelişmiştir. Birinde anlama hâla tamamen farklılaşmamış olarak kalırken, diğerinde yönlendirici ve bütünleştirici etkisi yüzünden büyük bir terapötik öneme sahiptir. Bu noktada Jung'un düşüncesi, belki de, daha yaşantı farklılaşması olmamış çocukta yaşantının tamamının hâlen en ilkel düzeyde olduğunu varsaymak üze-

re alınmalıdır. Diğer taraftan, organize bağlantısallığın kurulduğu, fakat aşırı farklılaşmanın bütünlüğü bozucu bir etki yapabildiği erişkinlikte, bütünleşmiş yaşantı biçimine bir geri dönüş tercih edilebilir, ama bir şartla ki, o da, muhtemelen psikozda olduğu gibi, önceden kurulmuş ilişkilerin berraklığının tamamen kaybolmamış olmasıdır. Bu nedenle arketipal-sembolik yaşantı, Jung'a göre *Janus* (iki yüzü olan ilah. çev.) yüzlü olup yaşanan dünya bakış açısından potansiyel olarak tercih edilebilir veya edilemezdir.

Jung, arketip ve sembol kavramlarıyla yaşanan dünyanın örgütlenmesi ve aynı zamanda ruhsal (psychic) rahatsızlık görüş noktasından, çok temel olan bir şeyi ifade etmeye çalışır. Anlamanın dil-öncesi (pre-linguistic) birincil aşamaları, Husserl'ın edilgin kurulma adını verdiği analizinde gösterdiği gibi, aynı zamanda yaşanan dünyanın kurulmasındaki en sorunsal ve en önemli niteliklerdir. Bununla birlikte, Jung'un analizi hiç bir önemli sonuca ulaşamamıştır. En önemli başarısı, belki de, ruhsal rahatsızlıklar ve psikoterapiye dair, yani yaşanan dünyadaki anlam ilişkilerinin örgütlenişinin nasıl kavranılacağına dair meselenin özüne dikkat çekmiş olmasıdır. Jung'un çabalarının hiç değilse şunu yeterince açıklığa kavuşturmuş olduğu söylenebilir: Derinlik psikolojisi, kavramlarının yapısının felsefî bir analizi olmadan yeterince farklılaşmış ve aynı zamanda doyurucu berraklıkta betimleyici bir terminolojiye ulaşmakta zorlanacaktır.

5. Bilincin ve Ruhsal Rahatsızlığın Topografisi

Jung'un yaşanan dünyayı analizinin, bilincin topografik bir betimlenişi ile kısıtlı kalışı, Freud'un düşüncesinin bir kalıntısıdır. O, Jung'un düşüncesini nihaî amacına vardırmaktan ziyade ona engel olmuştur. Onun tipolojisinin kendisi, -araştırmalarını sürdürdüğü esnada daha açık şekilde- bilincin veya yaşanan dünyanın (Jung'un ruh - psyche- dediği şeyin), örgütlenmenin değişik düzeylerindeki anlam işlevlerinin bir varlığından (entity) ibaret olduğu şeklinde bir kavrayışı sergiler. Husserl'ın farklı gelişme aşamaları ve duyu görünümündeki netlik düşüncesi, Jung'un psikolojisinin felsefî bir analizi için kesin bir öneme sahiptir. Bu düşünce, Jung'un sözünü ettiği çeşitli düzeylerdeki anlam işlevinin nasıl var olabildiğini açıklamaya yarar.

Anlam işlevlerinin kurulmasını analiz etmeye çalışırken Husserl, bilince verilen duyu gösteriminin olası en temel bileşeninden yola çıkar. O, bu noktadan, anlam işlevlerinin eklemlenmesini izleyerek onların kurulmasında biri etkin, diğeri edilgin olmak üzere belli başlı iki evreyi ayırt eder. Edilgin olan, özellikle bir bilinçdışı zihin analizi için temel teşkil eder. Zihin, yalnızca sonsuz derecede küçük anlarda nesnesiyle dolaysız ve mutlak anlamda saf bir ilişkide olur. Bu ilişki hiç bir zaman asıl bilinç haline gelemez; yalnızca bir patlama serisi halinde bilinçte belirir. Bu bir anlık evreler esnasında, ufuklar sayesinde duyu karakteristiği geliştirilir; bu ufukların gerçeklenmesi ve onların tamamlayıcı işlevi *(Erfüllung)* başlangıçta kendiliğindendir ve bilincin rehberliğinden de bağımsızdır. Husserl, bu niteliğe, tam olarak 'edilgin' terimiyle atıfta bulunur. Yapısal evrelerin sürekli evrimleşmesinin bir sonucu olarak, duyu görünümü tedrîcen kristalleşir, nihayet bilinçli anlam işlevleri evresine ulaşana kadar kesinlik kazanır. Anlam işlevinin nihayet her günkü gerçekliğe karşılık gelecek bir tarzda kategorileştiği ve dille ifade edilebilir hale geldiği evreyi Husserl, etkin kurulma evresi diye adlandırır. Husserl'a göre duyunun bilinçli gösterimi, bilinçli bir ufkun mevcud olduğunu varsayar.

Yine Jung, duyu görünümünü bir süreç, netliğe doğru tedrîcî bir ilerleme olarak kavrar -yoksa basitçe bir "ya o, ya da öteki" temeli üzerinde düz, berrak bir gösteri olarak kavramaz. Jung'a göre kişisel bilinçdişi, anlam işlevlerinin esasen tamamlanmamış, eksik ve henüzfarklılaşmamış formasyonundan ibarettir. Gerçekte Jung, kişisel bilinçdışı düzeyinde, işe karışan şeyin bilinçli zihinde ufukların yeterince gerçeklenmemesinden ötürü, bilinçliliğe ulaşamayan bastırılmış anlam işlevleri örgütlenmesi olduğu düşüncesindedir. Bu düzeyde Jung, ruhsal rahatsızlık ile bilinçdışı arasında bir mütekâbiliyet de görür. Diğer taraftan, kollektif bilinçdışı, arketip ve sembolün gösterimleri, şayet yaşanan dünya ile bağlantıya geçmişlerse hakiki ve yapıcıdır. Tüm bunlardan sonra kollektif bilinçdışı, türlerde ortak olan ilksel anlamdan oluşmaktadır. İnsanın görevi, insanlığın ilksel anlaması tarafından kısıtlanmış ve yönlendirilmiş bir temel üzerinde kendi yaşam dünyasının anlam ilişkileri formasyonunu geliştirmektedir.

Jung'un sözünü ettiği anlamda bilinçli hale gelme, Husserl'ın ayırd ettiği evreler bağlamında da açıklanabilir. Jung için bilincin ka-

zanılması, farklılaşma, örgütlenme ve gelişme anlamına gelir. Bilişsel farkındalığın koşulu 'alıcı' (receptive) bir ufkun bilinç içerisinde gerçeklenmesidir. Bu koşulda henüz gelişmemiş ve bilinçdışı olan yaşantı aktif kurulma için gerekli netliği kazanır. Şayet oluşmuş bir alıcı ilişkiler sistemi yoksa, bilinçli olay olmayacak, başka bir deyişle yeni anlama meydana gelmeyecektir. Bilinçli hale gelme, özel olarak önceden anlaşılmış bir bağlam içerisinde yeni bir duyu karakteristiğinin kazanılmasıdır.

Bilincin ve bilinçdışının bir anlık karşıtlaşması, onun Freud için taşıdığı anlamla karşılaştırıldığında Jung'da önemini yitirir. Jung için gerilim, -böylece- anlam ilişkilerinin birbirlerine ve yaşanan dünyanın bütünlüğüne uymaları konusundaki başarısızlık üzerinde temellenir. Bu, fenomenolojik bakışla uygunluk göstermekte ve felsefî olarak geçerli bir kavramı temsil etmektedir. Bu duyu karakteristikleri üzerine temellenenlerin dışında, başka hiç bir dinamiğin, çatışmanın, çelişmenin veya uyuşmanın yaşanan dünya alanında egemen olduğu düşünülemez; zira bu kavramlar Husserl'ın düşündüğü gibi kaçınılmaz olarak niyetsellikle ilgili kavramlara bağlıdır. Yaşanan dünyadaki çatışmalar, karşıt değerler (ambivalance) v.s., daima duyu ile duyu arasındaki çatışmalardır. Eğer zihinde niyetsellik yapısından türetilemeyen bir dinamik, çekim, basınç, güç v.s. tasarlanabiliyorsa, bu, somut düşünce biçimi üzerinde temellendirilmek zorundadır. Ama o taktirde anlam ilişkilerine öyle bir somut biçim yüklenilmelidir ki, fiziksel bir gücün doğal gerilimi onlar üzerinde yeterli bir etki uygulayabilsin.

Jung'a göre bilinçdışı kendi içinde her hangi bir rahatsızlık taşımadığı gibi bilinç de her hangi bir normallik ölçütünü barındırmaz. Kapsamlı biliş (cognition), kesinlikle ilke düzeyinde bile mümkün değildir, çünkü yaşanan dünyanın örgütlenişi sürecinde, bir andan diğer ana, her zaman bilinç için psikolojik anlamda hazır olmayan temel evreler olacaktır. Yorumbilimin ışığında, bir ruhsal rahatsızlık, yaşanan dünyada tercih edilemeyen bir anlamayı içermektedir.[1,15] Jung için de ruhsal rahatsızlık, görünüşte ya arketipal ilksel anlamadan ya yaşanan dünyadaki hatalı ufuk formasyonundan ya da, tabiî ki, her ikisinin bir arada etkisinden ortaya çıkan, tercih edilemeyen bir anlamadır. Bununla birlikte, arketipal anlama, yaşanan dünya ile uyuşturulamadığı zaman da daima yaşanan dünya ufuklarının yetersizliği so-

runu olacaktır. Son tahlilde, bir ruhsal rahatsızlık bu yüzden, yetersiz veya gelişmemiş ufukların bir işlevi olacaktır. En erken çalışmalarında 'kompleksler' diye isimlendirdiği şey hakkında konuşurken Jung, bunların ortaya çıkışlarını, tam da Husserl'ın yaptığı gibi, ufukların bir işlevi olarak kavramış görünmektedir. Bir kompleksin formasyonu belirli bir duyu gösterim sistemini; bir ufuk olarak 'çekirdek öge'yi gerektirir. Bunun oluştuğu bağlamda, çocuk kendi performansını daha az bulmaya veya onu karamsar bir bakışla görmeye başlar ve 'bir kompleks geliştirir'. Ayrıca, nörotik ve psikotik çarpıtmalar da dahil olmak üzere, anlam işlevlerinin tüm diğer olumsuz gelişme tarzları, ilke olarak bu temelde anlaşılır. Ufuklar, yaşanan dünyanın kendiliğinden tâdilâtı (modifications) anlarında geçmişin temsilcileridir. Esasen bunlar, bizim ruhsal rahatsızlıkla bağlantılı bir zihinsel gelişimden (psikogenesis'ten) sözederken işaret ettiğimiz şeylerdir.

Ruhsal rahatsızlık, ilke olarak, ufkun bir işlevi şeklinde ele alınmasına rağmen geride ayrıntılı olarak analiz edilmeyi gerektiren bir çok nokta kalmaktadır. Yaşanan dünya bir antite olarak dikkate alınmak zorundadır. Jung, ruhsal rahatsızlığı oluşturan şeyin belirli ölçülerde birincil işlevin diğerleri pahasına büyüyüp serpilmesi olduğunu ifade eder. Örneğin düşünceye duygudan fazla önem verilmesi, hep bir ruhsal denge rahatsızlığıdır. Jung'a göre duygu, tümüyle kendi alanında salınım göstermelidir. Her ne kadar anlam işlevleri kendi içlerinde iyi ve gerçekçi bir gelişim gösterebilseler de, normal olmak için kendi aralarında da yaşanan dünyaya göre dengelenmek durumundadırlar. Şüphesiz verili bir işleve ölçüsüzce önem verilmesinin yalnızca gözlenmiş olması yetmez. Rahatsızlığın özgün doğasını kavramak için bu aşırı çektirmenin derecesini ve içeriğini de, başka bir deyişle araya karışan bireysel anlam işlevlerini de bilmek zorundayız.

6. Psikoterapi

Yaşanan dünyanın Jungiyen psikoterapötik analizinde amaç bir bütün olarak zihinsel etkinliğin gösterimlerinin çeşitli düzeylerini ve tiplerini anlamaktır. Yani, analiz, danışana kendi anlamasını nesnel bir biçimde anlaması için yardım etmek gibi bir şeydir. Psikoterapinin amacı, anlam ilişkilerini, yaşanan dünyanın yeterli bir bütünlük ve uyum kurabileceği bir tarzda geliştirmek ve düzeltmektir. Bu tedavi-

nin bilinçli anlamayı ilerletme ve örneğin nörotik anlam ilişkilerini düzeltme olasılıkları, -yapısal analizin terimlerini kullanmak gerekirse- esasen tercih edilebilir çizgilerde duyu görünümünün gelişebildiği ufukları gerçekleme yeteneği üzerine temellenir. Her ne kadar aynı zamanda, (örneğin rüyaların gösterdiği gibi) edilgen kurulma alanında da yansıyabilirse de, süreç, başlangıçta ve çoğunlukla etkin kurulma düzeyinde meydana gelir. Bir rahatsızlığın düzeltilmesi, verili tipte bir anlam işlevinin sınırlanmasını, eksik kurulmuş olanlarının geliştirilmesini ve birincil işlevlerin denge içine sokulmasını kapsar.

Jung, psikoterapiyle sanki tümüyle fenomenolojinin ruhu içerisinde ilgilenmiş gibidir. Şimdi onun öğrencilerinin ve izleyicilerinin bazıları, onun görüşlerini çok daha açık olarak bu çizgilerde geliştirmektedir. Jung'a göre danışana yardım, bir rahatsızlığn 'nedenini' ortaya serme meselesi değildir. Bir rahatsızlık, az gelişmeyi, çarpıtmayı ve anlam ilişkilerinin gerçekliğinden yabancılaşmayı içerdiğinden onların düzelmesi, gelişmesi ve yaşanan dünyaya uyumları da hep birlikte 'iyileşme' nin kaynağıdır. Ve bu, eldeki vakanın durumuna göre çok değişik farklı yollar izleyebilir. Husserl, bir anlam işlevinin yapısal evreler bağlamında tanımlanabilir çok uzun bir öyküsü olduğunu söyler. Kezâ Jung da, nörotik yaşanan dünya örneğindeki gibi bir tarihsel görüşü benimser. Her iki düşünür için de bir anlama işlevinin ardalanı, aşırı derecede karmaşıktır. Jung, bir başına herhangi bir çarpıtıcı ufku veya ufuk tipini kabul etmez. Bu yüzden de bir anlam işlevinin yeni bir yönde gelişimi çok yavaş ve zahmetli bir süreç olabilir.

Ufuklar, fenomenolojide statik bir şema olarak değil, yaşanan dünyanın anlam işlevleri ve dolayısıyla sürekli tâdilata ve gelişmeye tâbi bir şey olarak ele alınırlar. Jung, yaşanan dünyanın psikoterapötik analizi konusunu özgül bir inceleme şeklinde düşünmüş gibidir. Çünkü bu inceleme sürekli olarak nesnesini, anlam işlevini ve anlam işlevleri totalitesini değiştirmektedir. Yeni bir şey nörotik bir belirti bağlamında, örneğin babaya kızgınlık bağlamında anlaşıldıkça, artık bunun ardından terapiste başvuran kimsenin (client) bu bağlam -yani babası- hakkındaki düşüncesi tamamen aynı kalmayacaktır. Sonraki evrede kaçınılmaz olarak ufuksal temellerde yeni bir içgörü bulunur. Hiç bir şey sâfiyane bir tarzda kavranılamaz veya anlaşılamaz, çünkü

anlamanın içerisinde her zaman tarihsel olarak çökelmiş ufukların işlevi vardır.

Ufuklar, psikoterapi sürecinde hem terapistin hem başvuran kimsenin anlamasında yer alır. Psikoterapist, bir süpermen değildir, kendisini bilincin temel yasalarından azâde kılamaz. Bu yüzden onun analizi, verili ufuklar içerisinde meselelerin sınamasını da içermek durumundadır. Aslında onun analitik yaklaşımı için önsel *(a priori)* koşulları temsil ettiklerinden o, bu sınırlardan zaten kaçamaz. Bununla birlikte o, ufukların gerçekleşmesini düzenleyebilir. Biz de bunun ışığında Jung'un, çalışmasında nasıl olupta nedensellik üzerine temellenen düşünce ve yorum biçimlerinden kaçınmış olduğunu anlayabiliriz. Geçmişteki bir dizi olay, belki de zaman-mekan boyutları içinde ve karşılaştırmalı bir sahihliğe dayalı olarak yeniden yaratılabilirler fakat bir duygu deneyiminin mükemmel bir tekrarı olanaksızdır. Böyle bir şey yapılmaya kalkışıldığında elde edilen, hiç bir zaman bir yeniden inşa etmenin ötesine geçmez. Örneğin küçük bir bebek iken yaşadığımız hayal kırıklıklarını, çocukken onları hissedişlerimizi ancak şimdiki duygusal ufuklarımız bağlamında hissedebiliriz.

Jung, psikoterapinin aynı zamanda bir indirgeme ve inşâ işi olduğunu, kendinden önceki derinlik psikologlarının herhangi birine göre çok daha açık bir biçimde anlamıştır. Bir önceki, bir sonraki olmaksızın olanaksızdır. Boşluk yaratmak mümkün değildir; bir önceki konum, tedrîcen diğerine dönüşür. Bu, Jung'un psikoterapide kesin bir kuram için neden fazla çaba sarfetmediğini açıklamamıza yarar. Bir analizin sonucunda anlam işlevleri değişeceğinden, süreçte varolan ufuklardan biri olarak bir kuram, tedavide baskın olduğu ölçüde, onları belirgin bir biçimde kendi doğrultusunda değiştirebilecektir. İnşâ edici evre, bir şey oluş evresi, Jung'un psikoterapi çabalarının özel konusuydu. O, hakiki yardımın, danışan müvekkilin kendi yaşam koşulundan daha iyi hasıl olduğunu, *Selbstwerdung*'un başarıldığını, varsaymış görünür. Jung'a göre, psikoterapötik anlamdaki değişim, bir kimsenin kendi yaşam koşulunu kesinlikle daha gerçek bir şekilde anlamasıdır. Bireyin gelişimsel temayülleri onun kendisinin ve terapist tarafından güvence altına alınan özerk olgunlaşmanın yolunu izleyerek geliştirilmelidir. Jung'a göre kurulu ve büyük ölçüde genelleşmiş bir kuram, sürece ancak engel olabilir veya yanlış yöne sevkedebilir.

Bireyin yaşam koşuluna bu tarzda bir saygı, bir kez daha Jung'un düşüncesini Heidegger'in temel görüşlerine yaklaştırır.

Psikoterapide duyu görünümünün çeşitli tiplerinde, ilişkilerinde ve derecelerinde -çok geniş anlamda- daha iyi bir farkındalık sağlandığı zaman Jung, analizin aynı anda bu çeşitli bileşenlerin karşılaştırmalı ve sorunsuz olarak bir arada varolabileceği bir yol açacağını kabul eder. Anlam işlevlerinin zıtlaşması, çatışması ve amacından uzaklaşması, birey duyunun geldiği yeri, nasıl öyle göründüğünü ve duyunun göründüğü durumun kendi özel yaşam koşulunu nasıl içerdiğini anladığı zaman azalır; yaşanılanın gerçekliği ise artar. Bu amacın başarıldığı tedrîci aydınlanma sürecine Jung, bireyleşme adını verir. Psikoterapide meydana gelen bu süreç, diğer kendini bilme biçimlerinde de mümkün olabilir. Kendini analize ve kendini bilmeye götüren ideal nihaî konum, 'kendilik' (self; *Selbst*) tir. Bu, Jung'un, şu bireysellik peygamberinin, insan gelişimi için tasarladığı yüce sondur. Her insan, kendi varoluş koşullarında potansiyel olarak içerilen, böyle bir kişi olabilmelidir. Jung, bunun olabilecek en iyi amaç olmasına rağmen mükemmelen elde edilemeyeceğinin de farkındadır.

NOTLAR VE REFERANSLAR

1. L. Rauhala, 'Intentionality and the problem of the unconscious', *Annals of the University of Turku*, 1969.
2. L. Rauhala, 'The hermeneutic metascience of psychonalysis' *Man and World*, vol. 5, no. 3, 1972a.
3. L. Rauhala, 'Wissenschaftsphiloposhie der Tiefenpsychologie', *Zeitschrift für Analytische Psychhologie und ihre Grenzgebiete*, vol. 4, January 1973.
4. P. Ricoeur, *Freud and Philosophy* (Nej Haven, 1970).
5. A. Lorenzer, *Sprachzerlörung und Rekonstruktion: Vararbeiten zu einer Metatheorie der Psychoanayse* (Frankfurt am Main, 1971).
6. A. Ellis, 'An operational reformulation of some of the basic principles of psychoanalysis', in *Minnesota Studies in the Philosophy of Science*, vol. 1, eds Herbert Feigl and Michael Scriven, Minneapolis. 1965.
7. E. Nagel, 'Methodological issues in psychoanalytical theory', in *Psychoanalysis, Scinetific Method and Philosophy*, ed. Sidney Hook, New York, 1959.

8. Husserliana I-XI (Den Haag, 1950-63). Especially III, pp. 216-54.

9. M. Heidegger, *Sein und Zeit* (Tübingen, 1963).

9a. M. Heidegger, *Einführung in die Metaphysik* (Tübingen, 1963).

10. M. Heidegger, *Wegmarken* (Frankfurt am Main, 1967).

11. G. Raditzky, *Continetental Schools of Metasciences* I-II (Göteborg, 1968)b

12. A. Jaffé (ed.), *Memories, Dreams, Reflection* (Routledge and Kegan Paul, London, 1963). Ref. p. 211.

13. C.G.Jung, Collected Works. Especially 11, p. 307; 9 (1), p. 48,8, p. 482, p. 493; 9 (1), p. 13; 11, p. 149, 9 (1), p. 79; 11, p. 518.

14. CG.Jung,(1921) 'Psychological Types', *Collected Works, 6. Ref. pp. 647-8.*

15. L. Rauhala, *'The myth of mental illness'*, Psychiatrica Fennica, 1972b.

16. G. Adler, 'Die Sinnfrage in der Psychotherapie', in *Psychotherapeutische Probleme,* Studien aus dem C.G. Jung Institut, Zürich, 1964.

17. L. Frey-Rohhn *Von Freud zu Jung* ((Zürich, 1969).

18. A. Jaffé, *The Myth of Meaning* (London, 1971.)

SUBSCRIBE!

Discover the wide world of Islamic literature.

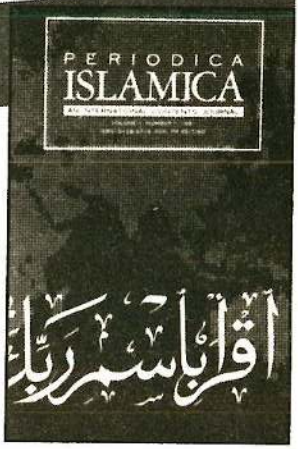

Periodica Islamica is an international contents journal. In its quarterly issues it reproduces tables of contents from a wide variety of serials, periodicals and other recurring publications worldwide. These primary publications are selected for indexing by ***Periodica Islamica*** on the basis of their significance for religious, cultural, socioeconomic and political affairs of the Muslim World.

Periodica Islamica is the premiere source of reference for all multi-disciplinary discourses on the world of Islam. Browsing through any issue of ***Periodica Islamica*** is like visiting your library 100 times over. Four times a year, in a highly compact format, it delivers indispensable information on a broad spectrum of disciplines explicitly or implicitly related to Islamic issues.

If you want to know the Muslim World better, you need to know ***Periodica Islamica*** better.

PERIODICA
ISLAMICA
AN INTERNATIONAL CONTENTS JOURNAL

Editor-in Chief ■ Dr. Munawar A. Anees **Consulting Editor** ■ Zafar Abbas Malik (Islamic Arts Foundation, London)

Periodica Islamica, Berita Publishing, 22 Jalan Liku, 59100 Kuala Lumpur, Malaysia.

Subscription Order Form

Annual Subscription Rates:

☐ Individual US$35.00
☐ Institution US$70.00

Name: _____

Address: _____

City(+ Postal Code): _____ **Country:** _____

☐ Bank Draft/International Money Order in US$ ☐ UNESCO Coupons

☐ ☐ VISA ☐ MasterCard Expiration Date _____

Signature _____

☐☐☐☐-☐☐☐☐-☐☐☐☐-☐☐☐☐

BY PHONE	BY FAX	BY MAIL
To place your order immediately, telephone(+60-3) 282-5286	To fax your order, complete this order form and send to (+60-3) 282-1605	Mail this completed order form to ***Periodica Islamica***

SUBSCRIBERS IN MALAYSIA MAY PAY AN EQUIVALENT AMOUNT IN RINGGIT (M$) AT THE PREVAILING EXCHANGE RATE.